

ISLOMIY MOLIIYA SANOATIDA MAMLAKAT RIVOJLANISHI UCHUN MIKROMOLIYALASH

Musayeva Gulmira Ulug'bekovna

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada islomiy moliya sanoatida mamlakat rivojlanishi uchun mikromoliyalash turlari va ularning ahamiyati tahlil qilingan. Mikromoliyalashning samaradorligi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, moliyaviy resurslarni adolatli taqsimlash, ijtimoiy adolatni rivojlantirish va iqtisodiyotning noan'anaviy sektorlarini qo'llab-quvvatlash kabi muhim jihatlarni qamrab oluvchi ko'rsatkichlar asosida baholanadi. Maqolada islomiy moliya prinsiplari asosida mikromoliyalashni amalga oshirishda qo'llaniladigan asosiy tamoyillar, ularning amaliy ahamiyati va afzalliklari o'rganilgan. Tadqiqot davomida islomiy moliya sanoatida mikromoliyalash jarayonlarini rivojlantirish uchun muhim bo'lgan strategik rejalashtirish, moliyaviy inklyuziyani oshirish va shaffof boshqaruv tizimlarini joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ushbu tadqiqot natijalari islomiy moliya vositalaridan foydalanishni kengaytirish, mamlakatning iqtisodiy imkoniyatlarini rivojlantirish va aholining ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan strategik qarorlar qabul qilishda amaliy ko'mak sifatida foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: Islomiy moliya, mikromoliyalash, iqtisodiy barqarorlik, moliyaviy inklyuziya, strategik rejalashtirish, ijtimoiy adolat.

Abstract. This article analyzes microfinancing models in the Islamic finance industry and their importance for national development. The effectiveness of microfinancing is assessed based on key indicators such as ensuring economic stability, equitable allocation of financial resources, promoting social justice, and supporting unconventional sectors of the economy. The article explores the main principles of implementing microfinancing within Islamic finance, along with their practical

significance and advantages. The study provides recommendations on strategic planning, enhancing financial inclusion, and implementing transparent management systems to further develop microfinancing processes in the Islamic finance sector. The findings of this research can serve as practical guidance for expanding the use of Islamic financial tools, fostering economic growth, and addressing the socio-economic needs of the population.

Keywords: *Islamic finance, microfinancing, economic stability, financial inclusion, strategic planning, social justice.*

KIRISH

Bugungi iqtisodiy va ijtimoiy sharoitda islomiy moliya sanoatida mikromoliyalashning mamlakat rivojlanishi uchun ahamiyati tobora ortib bormoqda. Moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish va ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishda mikromoliyalash tizimi markaziy rol o'ynaydi. Islomiy moliyaning tamoyillariga asoslangan mikromoliyalash usullari orqali nafaqat resurslardan adolatli foydalanish, balki kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy faollikni oshirish ham mumkin. Ushbu maqola mikromoliyalashni samarali tashkil qilish va uning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish uchun zarur chora-tadbirlarni ko'rib chiqadi.

Mikromoliyalash tizimi jamiyatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy adolatini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Bu tizim kam ta'minlangan aholining moliyaviy resurslardan foydalanishini kengaytirish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, shuningdek, jamiyatni iqtisodiy jarayonlarga faol jalb qilish imkonini beradi. Islomiy moliya asosida mikromoliyalash esa ribosiz (foizsiz), ijtimoiy mas'uliyatli va adolatli iqtisodiy faoliyatni amalga oshirishning muhim yo'nalishi sifatida maydonga chiqmoqda.

Zamonaviy moliyaviy texnologiyalar mikromoliyalash samaradorligini oshirishda alohida ahamiyatga ega. Raqamli platformalardan foydalanish, moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish va elektron xizmatlar orqali mablag'larni taqsimlash islomiy moliya vositalarini keng miqyosda qo'llash imkoniyatini oshiradi. Bunday

yondashuvlar kam ta'minlangan qatlamning moliyaviy xizmatlarga erkin kirishini ta'minlab, ularning iqtisodiy mustaqilligini kuchaytirishga yordam beradi.

Innovatsion boshqaruv yondashuvlari mikromoliyalashning samaradorligini oshirish va uning qamrovini kengaytirish uchun zarur. Ushbu yondashuvlar orqali aholining moliyaviy xizmatlarga bo'lgan ehtiyojlarini to'liq qondirish, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish mumkin. Bundan tashqari, islomiy moliya tamoyillari asosida amalga oshiriladigan loyihalar ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham o'z hissasini qo'shadi.

Mikromoliyalashning rivojlanish tamoyillarini aniqlash bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ushbu sohada strategik yo'nalishlarni belgilashga imkon yaratadi. Ishlab chiqilgan tavsiyalar va chora-tadbirlar mikromoliyalash jarayonlarini optimallashtirish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish va iqtisodiy barqarorlikni oshirishga qaratilgan. Natijada, islomiy moliyalash vositalari yordamida jamiyatning iqtisodiy farovonligini oshirish, kichik tadbirkorlikni rivojlantirish va mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga hissa qo'shish mumkin bo'ladi.

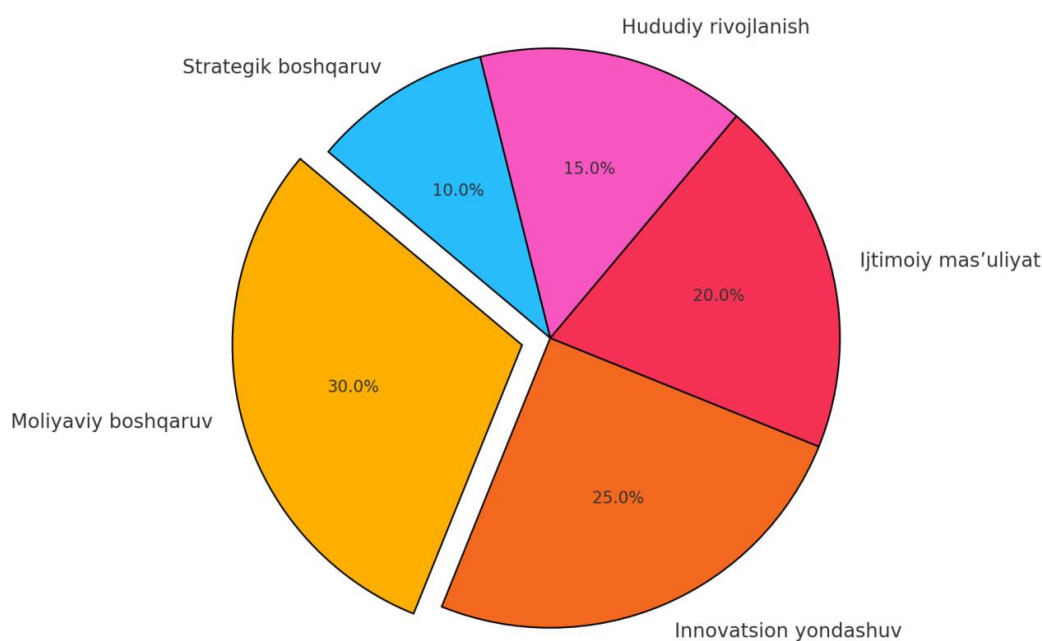
Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, islomiy moliya sanoatida mamlakat rivojlanishi uchun mikromoliyalashni samarali amalga oshirish uchun strategik rejalashtirish, moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish zarur. Moliyaviy boshqaruvni optimallashtirish orqali resurslardan oqilona foydalanish va mikromoliyaviy xizmatlarning samaradorligini oshirish muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Innovatsion yondashuvlar, jumladan, raqamli platformalarni joriy etish, avtomatlashtirilgan tizimlarni qo'llash va mijozlar ishtirokini kuchaytirish, jarayonni shaffof qilishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish, jumladan, jamiyat ehtiyojlariga mos mikromoliyaviy loyihalarni moliyalashtirish va iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish, islomiy moliyaning ijobiy imidjini shakllantirishga xizmat qiladi.

Mikromoliyalashni boshqarish bo'yicha yondashuvlar turlicha bo'lib, ular aholining ehtiyojlarini aniqlash, mablag'larning shaffof taqsimotini ta'minlash va samaradorlikka erishishga asoslanadi. Kompleks yondashuv yordamida har bir hudud va soha uchun individual boshqaruv tizimini shakllantirish va resurslarni to'g'ri yo'naltirish imkoniyatlarini aniqlash mumkin. Ushbu usullar mijozlarning faol ishtirokini kuchaytirishga va qaror qabul qilish jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada o'rganilgan yondashuvlar va tavsiyalar islomiy moliya asosidagi mikromoliyalash jarayonini samarali tashkil qilish va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Rasm 1. Mikromoliyalashning asosiy omillari

Rasm 1. Mikromoliyalashning asosiy omillari

Ushbu diagrammada islomiy moliya asosidagi mikromoliyalashning asosiy omillari ulushlari foizlarda ko'rsatilgan. Moliyaviy boshqaruv eng katta ulushni (30%) tashkil etib, resurslardan oqilona foydalanish va shaffoflikni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarning muhimligini ko'rsatadi. Innovatsion yondashuv esa 25% ulush

bilan, zamonaviy texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy qilish orqali samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Ijtimoiy mas'uliyat (20%) mikromoliyaviy xizmatlarning jamiyat ehtiyojlariga mos bo'lishini ta'minlash va iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish orqali ijobiy natijalarga erishishni ifodalaydi. Hududiy rivojlanish (15%) kam ta'minlangan hududlarda kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va mikromoliyaviy xizmatlarni kengaytirishni ta'minlaydi. Strategik boshqaruv (10%) esa rejalashtirish va resurslardan samarali foydalanishni qo'llab-quvvatlash orqali umumiy natijadorlikni ta'minlashda yordam beradi.

Diagramma har bir omilning ulushini ko'rsatib, mikromoliyalash jarayonlarini samarali tashkil qilishda asosiy e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan yo'nalishlarni aniqlash imkonini beradi.

Mikromoliyalashning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lgan fuqarolar ishtirokini rivojlantirish, resurslardan oqilona foydalanish va kam ta'minlangan qatlamlarga moliyaviy xizmatlarni yetkazishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Hududiy ahamiyatga ega loyihalarda jamiyatni faol ishtirok etishga jalb qilish uchun ularga mos mikromoliyaviy mahsulotlarni ishlab chiqish zarur. Shuningdek, mijozlar ishtirokidagi yig'ilishlar va raqamli platformalar orqali jarayonni shaffof qilish imkonini beradi.

Islomiy moliya tamoyillariga asoslangan mikromoliyalash iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish, barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Shu sababli, ushbu yo'nalishda samarali strategiyalarni ishlab chiqish va moliyaviy texnologiyalarni keng ko'lamda qo'llash mamlakatning umumiy iqtisodiy barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

Motivatsiya tizimini kuchaytirish islomiy moliya sanoatida mikromoliyalashning muvaffaqiyatini oshirishga xizmat qiladi. Moliyaviy institutlar tomonidan mikromoliyalash jarayonida ishtirok etuvchi mijozlarni rag'batlantirish tizimlarini joriy etish, faol mijozlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va ularga islomiy moliya tamoyillariga asoslangan xizmatlarni taqdim etish orqali mijozlar qiziqishini oshirish mumkin. Bundan tashqari, mikromoliyaviy xizmatlarning

natijalarini muntazam ravishda e'lon qilish va ularning ijobiy ta'sirini keng jamoatchilikka ko'rsatish ham samaradorlikni oshiradi.

Innovatsion texnologiyalarni qo'llash mikromoliyaviy xizmatlarning shaffofligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Onlayn platformalar, raqamli boshqaruv tizimlari va avtomatlashtirilgan jarayonlar mikromoliyaviy mablag'larning taqsimotini tezkor va adolatli amalga oshirish imkonini beradi. Shuningdek, interaktiv mobil ilovalar va raqamli texnologiyalarni joriy qilish orqali mijozlarga qulaylik yaratish va xizmat ko'rsatish sifatini oshirish mumkin.

Ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish mikromoliyalashning jamiyat rivojiga qo'shgan hissasini kuchaytiradi. Kam ta'minlangan qatlamlar uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash dasturlarini amalga oshirish, ekologik va ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni moliyalashtirish orqali jamiyatda barqaror rivojlanishga erishish mumkin. Shu bilan birga, islomiy moliya tamoyillariga asoslangan dasturlar orqali ijtimoiy adolatni ta'minlash va teng imkoniyatlarni yaratish mikromoliyaviy xizmatlarning samaradorligini oshiradi.

Strategik rejalashtirish va tahliliy yondashuvlarni joriy etish mikromoliyalash jarayonining muvaffaqiyatini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Har bir mikromoliyaviy loyiha uchun aniq maqsadlarni belgilash, ehtiyojlarni tahlil qilish va moliyaviy resurslarni oqilona taqsimlash orqali mikromoliyaviy tizimni rivojlantirish mumkin. Bundan tashqari, mijozlarning ehtiyojlariga tezkor javob berish va takliflarini tahlil qilish tizimini joriy etish xizmatlarning sifatini oshirishga yordam beradi.

Mazkur yondashuvlar nafaqat mikromoliyaviy xizmatlardan maksimal samaradorlikni ta'minlaydi, balki jamiyat va moliyaviy institutlar o'rtasida ishonchli aloqalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu tariqa, mikromoliyalash nafaqat iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytiradi, balki jamiyatni ijtimoiy va iqtisodiy rivojlantirishga qaratilgan strategik vosita sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Jadval 1. Islomiy moliya asosida mikromoliyalashni rivojlantirishning asosiy omillari

Omillar	Ta'rifi	Misollar
Mijozlar ishtiroki	Mikromoliyaviy xizmatlarga ehtiyojmand mijozlarni jalb qilish va ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlash.	Kam ta'minlangan oilalarga kichik biznesni yo'lga qo'yishda qo'llab-quvvatlash.
Motivatsiya tizimi	Faol mijozlarni rag'batlantirish va xizmatlardan foydalanish hajmini oshirish.	Qarzlarni o'z vaqtida qaytaruvchilar uchun maxsus bonus dasturlarini joriy etish.
Innovatsion texnologiyalar	Onlayn platformalar va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy qilish orqali jarayonning shaffofligini ta'minlash.	Mobil ilovalar orqali mikrokredit olish va to'lovlarni amalga oshirish imkoniyatlarini yaratish.
Ijtimoiy mas'uliyat	Ijtimoiy muhtoj qatlamlarga moliyaviy qo'llab-quvvatlash va ekologik tashabbuslarni moliyalashtirish.	Atrof-muhitni himoya qilish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga yo'naltirilgan loyihalarni moliyalashtirish.
Strategik rejalashtirish	Mablag'larni oqilona taqsimlash va mikromoliyalash jarayonini doimiy tahlil qilish.	Mikromoliyaviy xizmatlar uchun hududiy ehtiyojlarni aniqlash va resurslarni mos ravishda taqsimlash.

Ushbu jadval mikromoliyaviy xizmatlarni samarali tashkil etishda asosiy omillarni tizimli aks ettirib, ularning amaliy misollarini keltiradi. Jadvalda keltirilgan

tamoyillar mikromoliyaviy xizmatlarni rivojlantirish va iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish imkoniyatlarini ochib beradi.

Mikromoliyalashning muvaffaqiyati mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash uchun strategik ahamiyatga ega. Shu bois, islomiy moliyaviy tamoyillarni qo'llagan holda mikromoliyalash jarayonini takomillashtirish iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Xulosa

Islomiy moliya sanoatida mikromoliyalash mamlakat rivojlanishining muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Mikromoliyalash jarayonini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun strategik rejalashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, mijozlarni jalb qilish va ularni rag'batlantirish, shuningdek, ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu omillar mikromoliyaviy xizmatlarning shaffofligini ta'minlash va ularning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Mikromoliyalash tizimida islomiy moliya tamoyillarini qo'llash nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki jamiyatdagi tengsizlikni kamaytirishga ham hissa qo'shadi. Ushbu jarayon, ayniqsa, kam ta'minlangan qatlamlarni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash, kichik biznesni rivojlantirish va ekologik masalalarda ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirishga imkon yaratadi.

Umuman olganda, mikromoliyalash mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu bois, islomiy moliya asosida mikromoliyaviy xizmatlarni rivojlantirish iqtisodiy rivojlanish va jamiyatning farovonligini oshirish yo'lida strategik vosita bo'lib xizmat qiladi.

Manbalar ro'yxati

1. Botirov, O. (2018). Mamlakat Pul-Kredit Siyosati va Uni Yanada Takomillashtirish Mexanizmlari. Termiz: Bitiruv Malakaviy Ishi, 5230100 – "Iqtisodiyot" ta'lim yo'nalishi. Ilmiy rahbar: i.f.n. Mirzayev A.Q.

2. Qobilov, Sh.R. (2013). Iqtisodiyot Nazariyasi. O‘zbekiston Respublikasi IIV tizimidagi oliy ta’lim muassasalari uchun darslik sifatida tavsiya etilgan. Toshkent.
3. Baydaulet, E.A. (2019). Islomiy Moliya Asoslari. Toshkent: O‘zbekiston. Darslik. Yuklagan: Dildora Abdullaxodjayeva, 2 iyun 2021.
4. Yodgorova, M.I., & Hamdamov, O. (yil ko‘rsatilmagan). O‘zbekistonda Islom Moliyaviy Instrumentlaridan Foydalanish Orqali Korporativ Sektorni Rivojlantirish Istiqbollari. Iqtisodiyot va Biznes.
5. Kasimov, B. (2024). Iqtisodiyotni Islomiy Moliya Tamoyillari Asosida Moliyalashtirish Amaliyotini Joriy Etish Istiqbollari. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot, 1(1). DOI: 10.55439/GED/vol1_iss1/a775.
6. **O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvi.** Mikromoliya tashkilotlari tomonidan islomiy moliyalashga oid xizmatlarni ko‘rsatish tartibi to‘g‘risidagi nizom. (26.07.2024). Rasmiy veb-sayt: cbu.uz
7. **Gazeta.uz.** "Islom moliyasi haqida nimalarni bilamiz?" maqolasi, Eldos Fozilbekov. Rasmiy veb-sayt: gazeta.uz
8. **Konferensiya materiallari.** "Islom investitsion mahsulotlari: xarakteristikalar va rivojlanish istiqbollari." Abdullaev Ravshan Vahidovich, Umidjon Dadabaev. Tashkent davlat iqtisodiyot universiteti, 2023-yil may.
9. **Ipak Yo‘li Banki.** Islomiy banking bo‘yicha xizmatlar va kredit siyosati. Rasmiy veb-sayt: ipakyulibank.uz
10. **Kun.uz.** "Islom moliyasi: rivojlanish bosqichlari, muammo va yechimlar." Rasmiy veb-sayt: kun.uz